ZDRUŽENJE
TRUBARJEV
FORUM

Tri Trubarjeve resnice o epidemiji – stati in obstati v času virusa

Primož Trubar je leta 1562 in 1563 baronu Ivanu Ungnadu poročal o širjenju kuge:

> *V preteklih štirih tednih je tukaj na Gorenjskem in Dolenjskem, prav tako tudi v Benetkah, skoraj pri vsakem nepretrgano razsajal hud kašelj. Nekaj jih je umrlo, tukaj v Ljubljani kakih 30 oseb. Bog si ga vedi, kaj še bo. Sicer pa letos za kugo ni tukaj še nihče umrl.* (Primož Trubar, Pismo Ungnadu 28. 11. 1562, Zbrana dela X, str. 167)

> *Drugih novic za vašo milost nimam, razen da je v Mariboru baje umrlo mnogo ljudi, enako v Varaždinu, na Ptuju je kuga izbruhnila v 5 hišah. Tudi na Vranskem nad Celjem je nekaj ljudi umrlo za kugo.* (Primož Trubar, Pismo Ungnadu 18. 9. 1563, *Zbrana dela* X, str. 184)

Trubar omenja kugo – in sicer kugo, ki je razsajala generacijo poprej v Nemčiji – tudi v svoji zadnji knjigi oz. svojem prevodu Lutrovega dela *Hauspostille*, *Hišna postila*. Luter in tudi Trubar sta poznala grozote te nalezljive bolezni, pri kateri se pojavita vročica in delirij, se boleče povečajo bezgavke, nazadnje pa se bolezen razširi na krvni obtok ali pljuča. V nekaj dneh nastopi smrt. Ko je po Evropi množice desetkala kuga, so številni bežali; tako Luter kot Trubar sta ostala, da bi pomagala okuženim – Luter leta 1527 v Wittenbergu, Trubar v Ljubljani leta 1564. Ko sta torej pisala o kugi, sta pisala o sovražniku, s katerim sta se bojevala z lastnimi rokami in z molitvami iz srca. Bila sta jezikoslovna pionirja in literarna velikana, ki sta še danes v središču vsak svoje kulture, pobožna moža, ki sta svojo vero, utemeljeno v Svetem pismu, resnično živela, s tem ko sta se žrtvovala za druge. V svojih spisih o kugi sta širila razmišljanja, ki so v pomoč tudi nam v tem obdobju, ko se ubadamo s koronavirusom:

1. Obstajajo hujše stvari od črne kuge (ali koronavirusa).

Angel gleda kvišku, ko pravi: »Zveličar vam je rojen.« Kakor da bi hotel reči: »Doslej ste bili ujetniki hudiča, ta vas je mučil z vodo, ognjem, železom, mečem in kdo bi mogel vse nesreče prešteti? Tu ležite vi, ubogi ljudje, pod njegovo tiranijo. Dušo zapeljuje z lažjo, to je veliko bolj škodljivo, kakor katera koli kuga more biti kateremu koli telesu. Tako to ubogo, potrebno, šibko telo tudi nima miru pred njim. In ko je dušo in telo v celoti tako izmučil, vendar tiči v ozadju še večna smrt. Vam torej,« pravi angel, »vam, ki z dušo in telesom pod tako škodljivim, hudim, strupenim duhom, ki je tega sveta vladar in bog, ujeti ležite, je zveličar rojen.« (Martin Luther, Hišna postila, *Zbrana dela* IX, str. 67)

Luter umesti veselo novico o rojstvu zveličarja, ki jo angel prinese pastirjem, v nadvse turoben kontekst – vse skupaj ni prav nič podobno novici o rojstvu, za katero srečnim staršem čestitamo z voščilnico ali po telefonu. Odrešenik, ki so ga napovedovali preroki, je bil rojen zaradi človekove obupne situacije – trpljenja pod oblastjo krutega vladarja tega sveta. Grozotnost stanja, v katerem se je znašel človek, je kričala po Odrešeniku. Toda Luter izreče nekaj šokantnega: ko strah in grozo vzbujajočo kugo primerja s hudičevimi lažmi, se mu zdi slednje »veliko bolj škodljivo«.

Podoben primer najdemo v Evangeliju po Marku 2, kjer štirje prijatelji hromega tovariša odnesejo k Jezusu – in njegov prvi čudež ni, da moža ozdravi, temveč da mu odpusti grehe. Morda bi kdo pomislil, da je tak odziv brezsrčen, saj je bilo telesno ozdravljenje tisto, kar je mož nujno potreboval. Jezus se s tem ni strinjal:

»Kaj je laže: reči hromemu: ›Odpuščeni so ti grehi‹ ali reči: ›Vstani, vzemi posteljo in hôdi‹? Ampak da boste vedeli, da ima Sin človekov oblast na zemlji odpuščati grehe,« je rekel hromemu, »ti pravim: Vstani, vzemi svojo posteljo in pojdi domov!« Ta je vstal in takoj dvignil postelj o ter šel ven vpričo vseh, tako da so bili vsi iz sebe in so slavili Boga ter govorili: »Kaj takega še nikoli nismo videli.« (Evangelij po Marku, 2,9–12)

Abb. 66. Pestarzt beim Beulenaufschneiden. Holzschnitt aus: Hans Folz, Spruch von der Pestilenz. Nürnberg 1482.

Jezus zmore oboje: zdraviti telesa *in* odpuščati grehe – a drugo je zanj bolj bistveno. Ta hromi je bil, kot vsak drug človek, ustvarjen po Božji podobi (Prva Mojzesova knjiga 1,27), ustvarjen za dobra dela, za katera ga je pripravil Bog (Pismo Efežanom 2,10) in namenjen za večnost s svojim Stvarnikom (Evangelij po Janezu 14,3). Katero je hujše? Če to zemeljsko življenje preživimo v zdravem telesu in nato za vse večne čase pristanemo v peklu – ali da živimo v invalidnem telesu in nato vstopimo v večnost najvišjega veselja? Jezus je v svojem usmiljenju ozdravil telo tistega ubogega moža in tudi njegovo dušo.

Glavni Božji cilj za ljudi ni lagodno življenje brez bolečin. Bog želi, da bi vsi spoznali njega; da bi bili vsi odrešeni; da bi na tej zemlji vsi živeli polno življenje, zvrhano izobilja in smisla – nato pa večno živeli z njim v raju. Bog si prizadeva za tisto, kar je dolgoročno in kar je najdragocenejše izmed vsega. Luter in Trubar sta pomagala bolnim; Jezus je ozdravil hromega. Vsem trem pa je bilo zdaleč najpomembnejše, v kakšnem sta-

nju je človekovo srce: ali je to grešno srce, usužnjeno hudiču, ali srce, ki mu je bilo odpuščeno in je pred Bogom svobodno.

> *Kajti večja kuga ali epidemija v cerkev, v krščanstvo ne more priti, kakor prepir, zdraha, razkol in sovraštvo pridigarjev.* (Primož Trubar, Predgovor, Svetiga Pavla listuvi 1567, k Ef 4, *Zbrana dela* XIII, str. 249)

Za Trubarja je bila »večja kuga ali epidemija« škoda, ki jo lahko v cerkvi – Kristusovem telesu, Božjem ljudstvu na zemlji, katerega naloga je, da širi Božjo resnico – napravi heretičen pridigar z lažnimi nauki. Ko Trubar uporabi besedno zvezo »kuga ali epidemija«, so te besede izbrane nadvse skrbno: čustveno so nabite, saj odsevajo njegovo boleče izkustvo obojega: ljudstva, ki ga trpinči kuga, in napačnih naukov. Za Trubarja in Lutra so hujše stvari, večje tragedije, kot je srednjeveška kuga ali sodobni koronavirus. Najpomembnejše je tisto, kar je večno, duhovno: Božja resnica in večno stanje ljudi.

2. Bog nas kliče v naši bolečini.

Trubar je Ungnadu pisal še eno pismo, v katerem dodaja še pripombo o grozo vzbujajoči kugi:

> *Kuga se bliža z Dunaja, v Gradcu baje že umirajo. Bog pošilja na hudobni svet jezo in milost, a svet se za to ne zmeni.* (Primož Trubar, Pismo Ungnadu 4. 9. 1562, *Zbrana dela* X, str. 146)

Znameniti oxfordski profesor in pisec C. S. Lewis je v svojem delu *Vprašanje bolečine* zapisal nekaj podobnega: »Bog nam šepeta v naših užitkih, govori v naši zavesti in kriči v naši bolečini: to je njegov megafon, s katerim želi zbuditi gluhi svet.«

Pisec John Piper je nedavno napisal knjižico z naslovom *Coronavirus and Christ*, v kateri izraža podoben pogled:

> *Bog sredi epidemije koronavirusa počne to, da nam – nazorno, boleče – kaže, da nam nič na tem svetu ne more dati takšne varnosti in zadovoljstva, kakršna najdemo v neskončni veličini in vrednosti Jezusa. Ta svetovna pandemija nam jemlje našo svobodo gibanja, našo poslovno dejavnost in naše odnose »iz oči v oči«. Jemlje nam varnost in udobje. In nazadnje nam lahko vzame življenje. Bog nas takšnim izgubam izpostavlja zato, da bi nas spodbudil k temu, da se začnemo zanašati na Kristusa. Ali če povem drugače, razlog, da Bog iz nesreče naredi priložnost, da svetu ponudi Kristusa, je ta: Kristusova vrhovna veličina, ki zmore izpolniti vse potrebe, žari svetleje, kadar Kristus ohranja človekovo veselje sredi trpljenja.*

Če bi vam leta 2019 kdo rekel, da bo velik del leta 2020 za vas veljala prepoved, da zapustite svojo občino, greste v službo ali šolo ali celo obiskat družino in prijatelje, bi ga imeli za norega. A natanko taka je naša trenutna situacija in ne vemo, niti kdaj niti ali se bo res končala. Kadar se zrušijo stebri na-

šega življenja, kaj naj s to bolečino? Lahko se odzovemo topo, kot se je odzval svet v Trubarjevem času na kugo: »svet se za to ne zmeni«. Lahko aktivno poskušamo zavzeti stališče, ki nam bo omogočalo veselje v trpljenju. Lahko se potopimo v družbena omrežja, alkohol ali nenasitno gledanje televizije. Ali pa lahko začnemo na situacijo gledati kot na nepričakovan »sabat«, v katerem lahko naš pogled na vse postane podobnejši Božjemu. Ko se stiskamo doma, spoznamo, kako nebogljeni smo sredi vsega tega. Ni pa nebogljen Bog. Bog, ki je prišel na zemljo trpet in umret za naše grehe, nas kliče v naši bolečini.

3. Najzanesljivejši način, kako lahko prosimo za Božjo zaščito, je ta, da Boga poznamo.

Zaradi tega je potreben nauk, da bi vedeli in verovali, da je res, kako se hudič včasih pusti vdeti zdaj tako, zdaj drugače, kakor tudi ljubi sveti angeli delajo. Zakaj mi hodimo in stojimo vselej med angeli in hudiči. Hudiči pazijo in merijo na to, kako bi nas mogli umoriti, zapeljati in nam narediti škodo. Dobri angeli pa so pri nas, kadar smo pobožni in bogaboječi, da nas pred škodo varujejo in tudi obvarujejo. Te stvari služijo, da se učimo Boga bati in da se mu vsak dan s prizadevnostjo posvečamo in tako zares kličemo Boga za ščit zoper hude duhove, da nam ti ne bi škodovali, da nam ne bi naložili kuge ali da nas bi sicer zastrupljali ali nam nalagali drugega jarma. Kdor hoče pred tem biti varen, je tu najboljše in najbolj zanesljivo, da živijo ljudje v Božjem strahu, prizadevno molijo, veliko in radi govorijo o Božji besedi. Tako je to pravi križ, s katerim bi se morali blagoslavljati ali križati in se tako varovati pred sovražnikom. Zakaj ta tu ne more obstati; kjer je Božja beseda v srcu, se mora pobrati. (Hišna postila, *Zbrana dela* IX, str. 358)

Lutrov stavek »da nam ne bi naložili kuge« odzvanja Trubarjeve besede: »Bog pošilja na hudobni svet jezo in milost, a svet se za to ne zmeni.« Ob takšnih stavkih pomislimo na nesvetopisemski stereotip Boga kot starca na nebu, z debelo palico v roki, pripravljenega, da bo zamahnil po grešnikih. Ključne besede za razumevanje tega so »se učimo Boga bati« – običajna besedna zveza v Svetem pismu, npr. v Pregovorih 1,7: »Strah GOSPODOV je začetek znanja.«

V Drugi Mojzesovi knjigi 20, kjer Mojzes prejema deset Božjih zapovedi, vidimo uravnoteženo sliko besede strah. Božja gora je ta čas zavita v dim, opaziti je bliskanje, slišita se grmenje in srhljivi glas roga. Izraelci se bojijo (2 Mz 20,18), a Mojzes odgovori: »Nikar se ne bojte! Kajti Bog je prišel, da bi vas preizkusil in da bi bil njegov strah pri vas, da ne bi grešili.« Ne smejo se prepustiti strahu – zato, da se bodo lahko *bali na pravilen način*. Te besede niso paradoksalne, temveč so globoke. Izraelci se ne smejo bati čudežev, ki vzbujajo strahospoštovanje, temveč morajo Boga dojemati tako, da jih bo to

odvračalo od neposlušnosti. Greh je smrtno resen, in če živimo v grehu, bi se morali bati sodnika svoje duše. Strah pred Bogom je primerno stališče v odnosu do nekoga, ki je z besedo ustvaril svet in ki ima, kot pravi stara gospelska pesem, »ves svet … v svojih rokah«. Bog je večen; mi smo prah. Bog ve vse; mi vemo le tisto, kar lahko izvemo v posameznem trenutku svoje zgodovine. Bog je vsemogočen; mi smo šibki. Živeti bi morali po veri, v luči dejstva, da je on Bog, in mi nismo Bog.

Luter je neolepšano zapisal prav tisto resnico, ki jo je Trubar blago razlagal Slovencem v svoji klasični »Pridigi o veri« v *Katekizmu* iz leta 1550:

> *Toda prava vera, o kateri govori Kristus povsod v evangelijih in o kateri pišejo sveti Pavel, apostoli in preroki, vera, po kateri človek dobi odpuščanje grehov in po kateri bo narejen za pobožnega in pravičnega pred Bogom, tako da pride v nebesa, je samo tista vera, ki ne samo ve in veruje, da Bog obstaja, temveč ki tudi pozna pravega Boga, ki je Oče, Sin in Sveti Duh.*

Nekaj odstavkov pozneje nadaljuje z znamenitimi besedami, ki so znane vsem nam, a jih večina Slovencev ne pozna v njihovem pravem kontekstu:

> *S takšno vero more kristjan v stiskah in skušnjavah stati in obstati in se zoperstaviti neveri, ki tiči v našem mesu.*

Ni dovolj reči »Verjamem v Boga«, ni dovolj, da se samo »imaš« za kristjana. Trubar pravi, da moraš Boga poznati osebno. Da bi lahko stali in obstali, pravi Trubar, moramo imeti živo vero v živega Boga in njegovo besedo – podobno je rekel tudi Luter: »Kdor hoče pred tem biti varen, je tu najboljše in najbolj zanesljivo, da živijo ljudje v Božjem strahu, prizadevno molijo, veliko in radi govorijo o Božji besedi.« Če želimo, da bi nas Bog slišal v času stiske, imata Luter in Trubar nasvet za nas. Ne kličite k Bogu le tedaj, ko se življenje okrog vas sesuva. Negujte odnos z živim Bogom Svetega pisma, in lahko ga boste drzno klicali tudi v stiski – tako boste lahko *stali in obstali v stiskah in skušnjavah*. Prosite ga za brezplačni dar odpuščanja grehov in za večno življenje ter negujte odnos z njim. Med epidemijo in tudi sicer.

Todd Hunnicutt,
zgodovinar in mednarodni koordinator
Združenja Trubarjev Forum

ZDRUŽENJE
TRUBARJEV
FORUM

Zahvaljujem se Forumu, posebno Vinku Ošlaku za prevod Trubarjevih besedil in Matjažu Črnivcu za pomoč pri tem delu. Tudi drugi viri, med drugim Trubarjeva »Pridiga o veri«, so prosto dostopni na spletišču Združenja Trubarjev forum: www.primoztrubar.si.

Prevod: Živa Hren

Svetopisemsko besedilo je vzeto iz Slovenskega standardnega prevoda Svetega pisma (SSP).
Copyright © 1996, 2003 Društvo Svetopisemska družba Slovenije, z dovoljenjem. Vse pravice pridržane.